

TÜRKİYE'NİN BİYOLOJİK ZENGİNLİKLERİ VE TURİZM

PROF.DR.YALÇIN ŞAHİN

ABSTRACT

Many tourists visit Turkey to spend their vacations and get to know more about Turkey. However some people who introduce or cover up themselves as tourists come to Turkey to collect some animal and plant specimen and take them to their countries. Simply they may be called merchants, but it is better to call them as pollutants of environment. Anymore, the biological resources of Turkey are protected by laws and our people are becoming to have more conscious on this matter. Of course a good quality service and facilities should, but it should be given to the people who visit Turkey to see and travel around, but not be tolerated to the people who come to Turkey with different purposes and they should be discouraged to come to Turkey.

Sosyal bilimciler turizmi evrensel bir göç olayı olarak niteler ve bu olayın ülke ekonomisi, kültürü, sosyal, politik ve psikolojik yapısı üzerine olan etkileriyle ilgilenirler. Özünde doğru olan da budur. Turist gelir, görmek istediği yerleri gezer, bunun için ödediği döviz ülke ekonomisine, ülkede kaldığı süre içindeki her türlü hareketiyle de ülke kültürü vs.'ye etki edecek izler bırakır. Bu, kendi kültürüne, kendi öz varlıklarına sahip çıkacak kadar bilinçli bir topluma sahip olan ülkelerde hemen her zaman böyle olur. Böyle olunca da ülke yaşantısında oldukça önemli bir yer tutar.

Acaba durum her zaman böyle mi olur?

* Prof.Dr. Yalçın Şahin, Anadolu Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü Başkanı'dır.

Yanıtımız kısaca "hayır" olmaktadır. Bazen ülkeye gelen turistlerin gözü o ülkenin doğal güzellikleri, tarihi mal varlığı üzerine dikilir ve onları nasıl olur da kendi ülkeme götürebilir hesapları yapmasına neden olur. Böylelikle seyahat masraflarını çıkardığı gibi, bu işten kâr da elde edecektir ki, bu taktirde daha da tehlikeli bir aşamaya gelmiş olur. Çünkü o kişi artık ülkeye abone olmuştur. Dil sorununu da "çat pat" halleder. İşin kötüsü o ülkenin insanın neyi sevdiğini de öğrenir. Öğrenir ve daha iyi bir iletişim kurar. Böylelikle sürekli bir akış sağlar. Ülke insanının "buralar o kadar ilginç ve yabancı için önemli bir yer değil, buna rağmen niçin sık geliyorlar" diye aklına bazı şüpheler uyanır ama, üzerinde fazla durmaz. Çünkü onun da başta ekonomik olmak üzere yukarıda sayılan bazı konularda çıkarları söz konusudur. Artık işler yoluna girmiştir. Sistem iyi çalışır.

Ama iyi çalışmayan başka şeyler de var...

Olan ülkeye olur. Doğal ve tarihi zenginlikler sürekli olarak ekilmeye başlar. İşin acı tarafı, tarihi zenginlikler bir başka ülkede de olsa insanların hizmetine yine de

sunulur. Ama doğal zenginlikler için söylenecek tek söz vardır: o da; "gidiş o gidiş..."

BİYOLOJİK ZENGİNLİKLER NELERDİR?

Yukarıda sözü edilen doğal zenginlikleri iki ana grupta toplamak mümkün. İlki madenlerimiz diye kısaca nitelendirebileceğimiz yer altı ve ikincisi de yer üstü cevherlerimiz ile ülkenin canlı varlığını temsil eden biyolojik zenginliklerdir.

Biri kendini yenilemeyen cevherler, diğeri kendini yenileyebilen canlılar.

Şimdi bu durumda ülkemizdeki duruma kısaca bir göz atalım. Cevherlerimiz, onu korumaya, araştırmaya ve en iyi şekilde değerlendirilmesini sağlamaya yönelik çalışmalar yapan Maden Tetkik Araştırma Genel Müdürlüğü'ne emanet. Ama ya "biyolojik zenginliklerimiz?."

Biyolojik zenginliklerinizi kim koruyacak?

Üstelik başta TÜBİTAK, çevre ile ilgili kuruluşlar şimdi sayısı 50'yi bulan üniversitelerimiz var. Ama buna sahip çıkacak hiçbir kurum yok henüz ülkemizde. Bu gi-

dişle, yakın bir gelecekte de olacağı benzemiyor.

Çünkü biz kaybolan biyolojik zenginliklerimizin en önemli bir çevre kirliliğine neden olduğun henüz bilincinde değiliz. Açınız çevre ile ilgili çıkarılmış yasaları, yazılmış sayısız yasayı okuyunuz. Bu konuya ne kadar yer verilmiş göreceksiniz...

Şimdi şöyle bir soru sorulabilir: Ülkemizden falanca arı türü, falanca tür bitkilerin tohumları yurtdışına kaçırılıyorsa, bunun çevre kirliliği ile ne ilgisi olabilir?

Evet, ilk bakışta bir ilgisi yok gibi görünebilir. Oysa bu, çevre kirliliğinin en önemlisidir. Bunu kısaca açıklamaya çalışalım.

Dünyamızın oluşumundan bugüne kadar geçen süre içinde canlıların ortaya çıkışı çok kısa bir geçmiş olarak karşımıza çıkar. Bu bile en basit bir hesaplama 300.000.000 yıldır. Bu süre içinde dünyamıza egemen olan çevre koşulları sık sık değişmiş, bu değişiklikleri algılayıp, ona adapte olamayan birçok canlı türü ortadan kalkmıştır. Bu adaptasyon canlıların genetik yapısındaki bazı özellikleri ile sağlanmaktadır. Bir anlamda doğa o canlıya birtakım kalıtsal özellikler bahşetmiş, o özellik zamanı gelince yeni duruma adaptasyon için, diğer canlılara oranla ona bir üstünlük sağlamıştır. Yani doğa onu seçmiş, "sen yaşa" demiştir. Bu bir doğal seçimdir.

Günümüze geldiğimizde ülkemizde yaşayan tüm canlıların bazen binlerce, bazen de milyonlarla ifade edilen yıllar boyunca bu ülkede yaşayabilmek için doğadan vize almış olduklarını biliyoruz. Doğaya onlara bu özelliği genotip adını verdiğimiz kalıtsal mal var-

lığı ile sunmuş. O canlı türünün oluşturduğu popülasyonların sahip oldukları genlerin tümü "gen havuzu" olarak nitelendirilir. Bu havuzdan nasibini alan her canlı, kendi türünün devamı için bu emaneti, kendinden sonra gelen nesillere de aktarmak zorundadır. Yani gen havuzunun devamı şarttır. Bu ortadan kalksa o tür de dünyadan silinir. Bunun için her canlı üremek zordur.

Üreme, hem kendi türünün devamı, hem de besin zincirindeki diğer canlı türleri için gereklidir.

Ülkemizde yaşayan bitkisiyle hayvanıyla tüm canlılar, karşılıklı etkileşimlerle bir yaşam birliği oluşturmuştur. Biyosfer dediğimiz bu birliğin devamı, büyük bir orduyu teşkil eden askeri birliklere de benzetilebilir. Büyük bir orduda bazen önemli kayıplar fazla önem ifade etmeyebilir. Belirli fonksiyonların tümünü yapan personelin sayısı azalmış ama her fonksiyon için yine de geride kalanlar olabilir. Bu ordu toparlanabilir. Ama buna karşılık bazı önemli görev yapan ve yeri doldurulamayan küçük bir kayıp, yerine göre o orduyu çökertebilir.

İşte çözüm burada...

Yurt dışına kaçırılan her biyolojik zenginliğimiz bazı türlerin tamamen yok olma tehlikesini de beraberinde getirebilir. Zaten bu konuda yasalarda çıkarılmış, biyolojik zenginliklerimizin yurt dışına çıkışları yasaklanmıştır. Buna bir örnek olarak Bodrum Sulh Ceza Mahkemesi'nde açılan bir dava verilebilir: Bombul (bombus terrestris) isimli arılar, yurt dışına (Hollanda ve Belçika) gönderen firma savcılıkca mahkemeye verilmiştir.

Mahkeme nasıl sonuçlandı ya da nasıl sonuçlanır? Bu konuda bilgimiz bulunmamaktadır. Ancak burada önemli olan biyolojik zenginliklerin yasal olarak korunma altına alındığıdır. Ama bunu bilenler az.. Bu konuda bilgiler arttıkça, kaçırılan her biyolojik zenginliğin yok olacağı, bunun ülkemiz biyosferini, sonuçta da biyosfer pramidinin en tepesindeki bizleri de olumsuz etkileyeceği bilindikçe, yasal işlemlerin başlatılması konusunda daha çok sayıda yurtaşın yardımcı olacağı bir gerçek, bir umuttur.

Çevre kirliliği, çevre koşullarının olumsuz yönde etkinlenmesi, dolayısıyla yaşam koşullarının kısıtlanması anlamına geldiğine göre, biyolojik zenginliklerin talan edilip, yok olması bizce en önemli bir çevre kirliliğidir.

SONUÇ

Çevre konusunda yapılan ve özünde civarı temizlemekle sınırlı çevre koruyuculuğu, bu durumda çevreye makyajdan öteye gidemez. Öte yandan ülkemize gelen ve amacı sosyal bilimcilerin tanımına uyan turistlere hiçbir sözü mü yok. O amaçla gelen buyursun, gelsin... En yakın ilgilerimizi esirgemeyelim. Ama gözü başka yerlerde olanları da hiç hoş karşılamayalım. Onlara bu talanda değil yardım etmek, engel olalım. Çünkü götüreceği her biyolojik zenginliğimiz bir çevre kirliliği unsuru, dolayısıyla geleceğimiz için bir tehlike sinyalidir. Ve bu düşüncede olan güya turistler de bilmelidir ki, artık Türkiye'de koruyucu yasalar ve en önemlisi bu konuda sayıları her gün artan bilinçli bir toplum var O zaman tek çözüm var. Niyetleri bu ise, **ülkemize gelmemek.**

(NOT: kaynaklar ile ilgili bilgi yazarmadan elde edilebilir.)